

УДК 378.371

*Михнюк Марія Іванівна,
м. Сімферополь, Україна*

РЕФЛЕКСИВНА КУЛЬТУРА ЯК МЕХАНІЗМ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

Постановка проблеми. В умовах реформування професійно-технічної освіти, забезпечення конкурентоспроможності кваліфікованих робітників на ринку праці, особливої актуальності набуває проблема розвитку професійної культури викладачів спеціальних дисциплін будівельного профілю. Ринкові перетворення вимагають від фахівця не лише високого професіоналізму, але й осмислення своєї діяльності, потреби в постійному усвідомленню результатів самопізнання, які забезпечує рефлексивна культура.

Актуальність дослідження. Роль рефлексії у розвитку особистості досліджували О. Анісімов, Т. Давиденко, А. Деркач, І. Зязюн, Н. Коваль, В. Орлов, І. Підласистий, С. Рубенштейн, С. Степанов, А. Хуторський та ін., види і функції рефлексії – А. Холмагорова, В. Зарецький, І. Семенов, дослідження різних аспектів рефлексивності практичного мислення проводили О. Ігнатович, Н. Ковальова, С. Кузнецов, С. Маслов, В. Рибалка та ін.; формування і розвиток рефлексивної культури особистості – Г. Балл, Г. Дегтяр, В. Єлісеєв, З. Становських, В. Радкевич, В. Рибалка, Т. Усманов та ін.

Метою даної статті є визначення підходів до розвитку рефлексивної культури як складової професійної культури викладачів спеціальних дисциплін ПТНЗ будівельного профілю.

Виклад основного змісту. Сучасна гуманістична парадигма професійної освіти висуває нагальну потребу в професійно компетентному викладачеві, який здатний не тільки до реалізації як свого творчого потенціалу, особистого саморозвитку, так і до здійснення рефлексивних процесів самопізнання. Вперше поняття «рефлексія» ввів у обіг Джон Локк, який вважав, що рефлексія є процесом, за рахунок якого здійснюються накопичення нових ідей.

Рефлексія є предметом дослідження багатьох наук. Так, у філософії поняття «рефлексії» означає процес роздумів індивіда над тим, що відбувається у особистій свідомості [8, с. 504]. Дослідник В. Єлісеєв акцентує свою увагу на тому, що як філософська категорія свідомості і мислення рефлекс-

сія означає процес роздумів людини про те, що здійснюється в її особистісній свідомості та осмислення особистої самосвідомості [4].

Як соціальний феномен рефлексія розглядається як спосіб звернення до іншої свідомості, як здатність реконструювати світ іншої особистості і проявляється в рефлексивних уявленнях учасників взаємодії [13].

У психології під рефлексією розуміється процес самопізнання суб'єктом внутрішніх психічних актів та стану [8, с. 504]; як системостворюючий фактор професіоналізму і зрілості, який визначається розвитком здібностей, способів і стратегій, що забезпечують усвідомлене подолання стереотипів особистісного досвіду і діяльності шляхом їх переосмислення і висування інновацій в педагогічній діяльності [4].

Педагогічну рефлексію академік І. Зязюн розглядає як таку, що упорядкована досвідом викладача, змістом і обставинами діяльності. Вчений відмічає, що «лише той може бути педагогом, хто володіє технологією педагогічної рефлексії» [7, с. 9]. Водночас, «рефлексія» не тільки знання чи розуміння самого себе, але і виявлення того, як інші особистості знають та розуміють «рефлектуючого», його особисті особливості, емоційні реакції і негативні уявлення, пов'язаних з пізнанням [8, с. 504]. А тому, важливе значення в розвитку професійної культури викладачів спеціальних дисциплін надається педагогічній рефлексії, яка забезпечує усвідомлення не тільки того, з чим педагог має справу, але як він робить і може робити.

Опираючись на дослідження науковців Г. Андріанова, Т. Давиденко, І. Підласого, А. Хуторського можна визначити, що педагогічна рефлексія:

- допомагає сформувати отримані результати та визначити мету своєї навчальної діяльності, а в разі необхідності здійснити корегування своїх дій;
- дозволяє усвідомити свою індивідуальність і унікальність;
- забезпечує аналіз та дослідження уже виконаної діяльності з метою фіксації її результатів та здійснення подальшого удосконалення даної діяльності.

Окремі дослідники окрім педагогічної рефлексії виокремлюють і професійну. Так, В. Орлов характеризує професійну рефлексію як спрямованість рефлексійного мислення на об'єкти професійної діяльності, особистісні професійні якості. Вчений відмічає той факт, що спрямованість рефлексії, її мета, предмет осмислення, характер проявів є досить різноманітними навіть у межах професійної діяльності [10].

Рефлексія, як одна із основних видів професійно-педагогічної діяльності викладача спеціальних дисциплін будівельного профілю, допомагає йому ефективно здійснювати навчально-виховний процес з професійної підготовки майбутніх будівельників, а тому предметом рефлексії викладача

спеціальних дисциплін будівельного профілю можуть бути: формування професійного світогляду, потреби, інтереси і запити, окремі професійні якості, способи організації і управління навчально-виховним процесом в ПТНЗ та ін.

На основі таких підходів у психолого-педагогічній науці і практиці можна відокремити різні види рефлексії:

- методологічну рефлексію, яка характеризується своєю спрямованістю на методологічні аспекти розвитку професійної культури, пізнання сутності явищ професійно-педагогічної діяльності викладачів спеціальних дисциплін в ПТНЗ;

- методичну рефлексію викладачів спеціальних дисциплін, яка розвивається у єдиній системі методичної роботи ПТНЗ, тісно пов'язана з професійно-педагогічною діяльністю та спрямовується на процеси, пов'язані з розвитком особистості майбутнього фахівця, керівництво цією активністю. Сформованість методичної рефлексії має ґрунтуватися на самооцінці процесу навчання (самопостереженні, самоконтролі та самооцінці), самоаналізі ретроспективи, яка звернена в минуле, та у прогнозі на майбутнє, що проявляється у самовизначенні, самозвіті, самозобов'язання [Єліс];

- технологічну рефлексію, що забезпечує пізнання сутності і змісту технологічних процесів, самовизначення рівня їх сформованості, творчого застосування інноваційних педагогічних і виробничих процесів. Технологія розвитку рефлексивної культури, на думку В. Єлісеєва, передбачає усвідомлений аналіз навчальної діяльності на основі мотивів і диспозицій, відкритість професійним новаціям і творчості з метою самовдосконалення, прагнення до активності в самореалізації своїх цілей тощо [4].

Серед видів професійної рефлексії педагога В. Орлов виокремлює феноменологічну рефлексію, яка дає можливість у пізнанні піднятися над власними знаннями, зробити його об'єктом споглядання, порівняти його з іншими знаннями, визначити межу, і таким чином здійснити рефлексію власного знання. Шляхом рефлексії, вважає вчений, можна входити у феноменологічну сферу і відносити до адекватного сприйняття все те, що існує у свідомості особистості в єдності з його попередньої професійно-педагогічної діяльності та її відтворенням у рефлексивній пам'яті [10, с. 162].

Якщо розглядати професійну рефлексію як процес самопізнання і самоаналізу, то розвиток особистості викладача спеціальних дисциплін значною мірою залежить від уміння правильно оцінювати свої потреби в різних педагогічних ситуаціях. Вміння контролювати себе, керувати власним емоційним станом є ознакою особистісної рефлексії викладача, що виробляється в процесі професійного становлення педагога.

Особистісна рефлексія викладача спеціальних дисциплін визначається як перебудова змісту своєї свідомості, діяльності. Проблема організації і корегування індивідуальної освітньої діяльності пов'язана з успішністю її осмислення. Традиційна педагогіка, вважає А. Хуторський, не вимагає від осмислення того що відбувається ні від педагога ні від учнів, в ній не має місця рефлексивним видам діяльності. Проблема проявляється і в тому, що ті, хто навчаються не мають потреби в усвідомленні свого розвитку, не виявляючи своїх результатів навчання, затрудняються пояснити, що саме проявляється в ході їх діяльності. Натомість викладачеві пропонується набір готових засобів для організації процесу засвоєння знань на кожному етапі, але без розуміння способів свого уміння, механізмів пізнання і мислєдїяльності, неможливе привласнення тих знань, які були набуті в процесі навчання [14, с. 287]. Тобто, рефлексивна діяльність дозволяє осмислити свою індивідуальність. Вчений підкреслює, що за результатами рефлексії можливо не лише обдумувати майбутню діяльність, але й вибудовувати її реалістичну структурну основу, яка витікає із особливостей попередньої діяльності [14, с. 288].

Розглядаючи особистісну рефлексію викладачів спеціальних дисциплін ПТНЗ будівельного профілю, необхідно враховувати єдність процесів діяльності і свідомості. Враховуючи вимоги до здійснення їх професійно-педагогічної діяльності, рефлексивна культура має включати систему рефлексивних умінь і навичок, які формуються і розвиваються в процесі цієї діяльності, спрямовані на виявлення, оцінку, узагальнення найбільш важливих ознак педагогічного процесу з метою досягнення його якісних змін, професійного і особистісного удосконалення. До таких умінь можна віднести: здійснення аналізу відповідності змісту діяльності вимогам професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; аналізу підготовки ефективності організаційних форм і методів, що застосовуються в навчально-виховному процесі; аналізу причин як позитивних, так і негативних результатів навчання, досвіду своєї діяльності [2].

Особистісна рефлексивна культура пов'язана з поняттям «здібності», які є синтезом властивостей людської особистості, що відповідають вимогам діяльності та забезпечують ефективність здійснення професійно-педагогічної діяльності викладачів в ПТНЗ, що ґрунтується на основі знань. Г. Дегтяр до знань, які сприяють розвитку здібностей особистості, відносить такі: перцептивні – здібність занурюватися у внутрішній світ особистості, спостережливість, комунікативні – здібності знаходити вірний підхід до іншої людини, передбачати наслідки своїх дій, які пов'язані з педагогічним оптимізмом, вірою в людину; здатність до розподілу уваги одночасно між декількома видами діяльності [2]. Тобто, якщо розглядати рефлексив-

ність як здібність, то рефлексія є механізмом, який характеризує рівень розвитку цієї здібності.

З психолого-акмеологічної позиції рефлексивну культуру викладача спеціальних дисциплін ПТНЗ характеризують такі професійно-важливі якості, які пов'язані з його самопізнанням, самоаналізом, самореалізацією і самоорганізацією засобами осмислення і переосмислення засобів і способів свого мислення, діяльності, спілкування в процесі професійно-педагогічної діяльності [3, с. 647].

Досвід самопізнання, на думку А. Деркача, допомагає викладачеві спеціальних дисциплін розпізнати внутрішні процеси, які так чи інакше відбуваються у власній свідомості, а також приводити свої дії у відповідність із власними потребами і можливостями. Основані на педагогічній рефлексії самоаналіз і самооцінка професійно-педагогічної діяльності сприяють забезпеченню контролю і корекції цієї діяльності та спонукають викладачів до саморозвитку і самовдосконалення. Враховуючи сутність цих рефлексивних механізмів, Н. Нікітіна, О. Железнякова, М. Петухов виокремлюють два підходи до організації самоаналізу педагогічної діяльності:

- самоаналіз, який здійснюється засобом порівняння свого результату із еталоном, зразком відповідної діяльності;
- самоаналіз, на основі порівняння свого нового результату діяльності з попереднім, який зорієнтований перш за все на прослідкування особистісних змін і досягнень в динаміці розвитку.

Даний вид аналізу, на думку вчених, є найбільш продуктивним з точки зору мотивації фахівця до професійно-особистісному самовдосконалення, а перехід від зовнішньої оціночної діяльності викладача до самоаналізу і самооцінки, вважають вчені має здійснюватися поетапно:

- змістовна розвернута оцінка, яка створює орієнтовану основу дій самоаналізу;
- здійснення взаємоаналізу і взаємооцінки результатів своєї та іншої діяльності;
- здійснення індивідуального самоаналізу і самооцінки дій [5, с. 91].

В залежності від етапу саморозвитку і самовдосконалення професійно-педагогічної діяльності викладача спеціальних дисциплін ПТНЗ виокремлюються такі види самооцінки, як *прогностична* - що здійснюється на основі попереднього аналізу своїх можливостей; *процесуальна* – застосовується в ході реалізації діяльності на основі самоконтролю; *ретроспективна* – використовується на завершальному етапі діяльності [5, с. 92]. Таким чином, щоб здійснити рефлексивне керівництво розвитком учнів, викладач

має бути здатним керувати собою і через себе всіма компонентами педагогічної діяльності на ґрунті зворотного зв'язку.

До основних компонентів рефлексивної культури науковці відносять такі: рефлексивне середовище, рефлексивну компетентність, компетентність в співтворчості, рефлексивно-інноваційний потенціал. На думку С. Степанова, наявність готовності і здібності до професійної рефлексії складає сутність рефлексивної компетентності [12].

Орієнтуючись на позицію І. Зимньої відносно компонентів компетентностей, К. Нор і Ю. Бабаян виокремили таку систему рефлексивної компетентності: готовність до прояву рефлексивної компетентності, досвід прояву рефлексивної компетентності у різних ситуаціях, ставлення до змісту рефлексивної компетентності і об'єкту її застосування, емоційно-вольова регуляція процесів і результатів прояву рефлексивної компетентності [6].

Рефлексивне середовище характеризується системою ставлень, що розвивають та розвиваються. Тобто, рефлексивне середовище – це система умов розвитку та саморозвитку особистості. Рефлексивне середовище створюється в процесі вирішення професійних завдань. Цей процес Т. Гура розглядає у двох вимірах: перший – простір взаємодії інтелектуальних зусиль учасників взаємодії (учні і викладач), другий – їх взаємодія як партнерів, які безпосередньо спілкуються один з одним в ситуації вирішення завдання [1].

Для створення рефлексивного середовища необхідно, щоб сам викладач спеціальних дисциплін був здатний виходити за межі власного досвіду, вважає Т. Гура, і бути здатним активізувати рефлексивно-інноваційні процеси у мисленні, спілкуванні і діяльності через активізацію власних рефлексивних позицій [1].

Рефлексивно-інноваційний потенціал, як компонент рефлексивної культури, сприяє породженню інновацій у професійній діяльності викладача спеціальних дисциплін. Розвиток рефлексивно-інноваційного потенціалу має місце при включенні в процес рефлексивного переосмислення нових змістів професійної свідомості і виробничого та педагогічного досвіду [8, с. 504]. Таким чином, взаємозв'язок рефлексивних компонентів сприяє розвитку рефлексивної культури викладачів спеціальних дисциплін ПТНЗ будівельного профілю.

Ефективність розвитку професійної культури викладача спеціальних дисциплін будівельного профілю значною мірою залежить від рівня сформованості його рефлексивної культури, що характеризується ступенем їх усвідомлення суб'єкта та специфікою змісту процесів рефлексії на кожному з рівнів [2]. Так, Л. Молчан у своєму дослідженні обґрунтовує три рівні педагогічної рефлексії:

перший рівень – рефлексія-опис. На цьому рівні викладач може доступно викладати послідовність своїх педагогічних дій, але не вміє оцінити актуальність і складність педагогічних проблем;

другий рівень – рефлексія-аналіз. Викладачі, які виявляють другий рівень рефлексії вміють організувати свою діяльність, організувати дослідну роботу, аналізувати та корегувати навчально-програмну документацію, оцінювати результати навчальної діяльності;

третій рівень – рефлексія-прогноз. На третьому рівні викладачі уже можуть самостійно сформулювати педагогічну проблему, обрати методику аналізу педагогічного процесу, прогнозувати результати педагогічного впливу на тих, хто навчається тощо [9, с. 474-475].

Висновок. Таким чином, вище визначене свідчить, що рефлексія є складним механізмом і розглядається як здатність особистості до пізнання самої себе та інших; як вид мислення, що сприяє переосмисленню змісту своєї діяльності; як основоположний чинник психологічних якостей особистості, а в умовах особистісного розвитку набуває особливого значення як один з видів професійної культури викладача спеціальних дисциплін ПТНЗ будівельного профілю.

Подальші дослідження будуть спрямовані на розробку засобів розвитку професійної культури викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних закладів будівельного профілю.

Список літератури: 1. Гура Т.Є. Рефлексивне середовище як чинник розвитку професійної компетентності практичних психологів у системі післядипломної освіти / Т. Є. Гура // Матеріали III Міжнародного освітнього форуму «Особистість у єдиному освітньому просторі» (26-29 квітня 2012 року, м. Запоріжжя) [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf3/GuraTE.pdf.

2. Дегтяр Г. О. Формування рефлексивної культури студентів педагогічних університетів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Г. О. Дегтяр. – Харків, 2006. – 19 с. 3 Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионалов / А. А. Деркач. – М. : Издательство Московского психолого-социального института ; Воронеж : НПО «МОДЭК», 2004. – 752с.

4. Елисеев В. К. Становление и развитие рефлексивной культуры учителя как субъекта педагогической деятельности : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.08 / Елисеев Владимир Константинович. – М., 2005. – 460 с.

5. Никитина Н. Н. Основы профессионально-педагогической деятельности : Уч. пособие для студентов среднего проф. образ. / Н. Н. Никитина, О. М. Железнякова, М. А. Петухов. – М. : Мастерство, 2002. – 288 с.

6. Нор К. Ф. Шляхи формування рефлексивної компетентності вчителів у післядипломній освіті / К. Ф. Нор, Ю. О. Бабаян // Матеріали III Міжна-

родного освітнього форуму «Особистість у єдиному освітньому просторі» (26-29 квітня 2012 року, м. Запоріжжя) [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf3/Nor_Babajan.pdf.

7. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамушенк, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. – [2-е вид., допов. і переробл.] – К. : Вища школа, 2004. – 422 с.

8. Педагогика : Большая современная энциклопедия / сост. Е. С. Рапаевич. – Минск : Современное слово, 2005. – 720 с.

8. Радкевич В.О. Теоретичні і методичні засади професійного навчання у закладах профтехосвіти художнього профілю : монографія / В.О. Радкевич ; за ред. Н.Г. Ничкало. – К. : УкрІНТЕЛ. – 424 с.

9. Розвиток педагогічної майстерності викладача в умовах непрофесійної освіти. Монографія / за ред. М. М. Солдатенко, О. М. Семенов. – Глухів : РВВ ГДБУ, 2008. – 284 с.

10. Розвиток психологічної культури учнівської молоді в системі неперервної освіти : навчально-методичний посібник / за ред. В. В. Рибалки. - К. : ПБПО України, 2005. – 298 с.

11. Степанов С. Ю. Рефлексивная компетентность как базовая категория предпринимательской деятельности / С. Ю. Степанов, О. А. Полицук // Рефлексия, образование и интеллектуальные инновации. – Новосибирск, 1995. – С. 266-271.

12. Усманов Т. М. Педагогические условия развития рефлексивной культуры курсантов в образовательном процессе военного вуза : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Т. М. Усманов. – Хабаровск, 2012. – 28 с.

13. Хуторской А. В. Современная дидактика: учебник для вузов / Андрей Викторович Хуторской. – СПб : Питер, 2001. – 544 с.: ил. – (Серия «Учебник нового века»).

Bibliography (transliterated): 1. Gura T.Є. Refleksivne seredovishhe jak chinnik rozvitku profesijnoї kompetentnosti praktichnih psihologiv u sistemі pisljadiplomnoї osviti / T. Є. Gura // Materiali III Mizhnarodnogo osvitrn'ogo forumu «Osobistist' u edinomu osvitrn'omu prostori» (26-29 kvitnja 2012 roku, m. Zaporizhzhja) [elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf3/GuraTE.pdf.

2. Degtjar G. O. Formuvannja refleksivnoї kul'turi studentiv pedagogichnih universitetiv : avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ped. nauk : spec. 13.00.04 «Teorija i metodika profesijnoї osviti» / G. O. Degtjar. – Harkiv, 2006. – 19 s.

3. Derkach A. A. Akmeologicheskie osnovy razvitija professionalov / A. A. Derkach. – M. : Izdatel'stvo Moskovskogo psihologo-social'nogo instituta ; Voronezh : NPO «MODJeK», 2004. – 752s.

4. Eliseev V. K. Stanovlenie i razvitie refleksivnoj kul'tury uchitelja kak sub#ekta pedagogicheskoi dejatel'nosti : dis. ... doktora ped. nauk : 13.00.08 / Eliseev Vladimir Konstantinovich. – M., 2005. – 460 s.s.

Nikitina N. N. Osnovy professional'no-pedagogicheskoi dejatel'nosti : Uch. posobie dlja studentov srednego prof. obraz. / N. N. Nikitina,

O. M. Zheleznyakova, M. A. Petuhov. – M. : Masterstvo, 2002. – 288 s. 6. Nor K. F. Shljahi formuvannja refleksivnoï kompetentnosti vчителiv u pisljadiplomnij osviti / K. F. Nor, Ju. O. Babajan // // Materiali III Mizhnarodnogo osvith'ogo forumu «Osobistist' u edinomu osvith'omu prostori» (26-29 kvitnja 2012 roku, m. Zaporizhzhja) [elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu:

http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf3/Nor_Babajan.pdf. 7. Pedagogichna majsternist': Pidruchnik / I. A. Zjazjun, L. V. Kramushhenk, I. F. Krivonos ta in.; za red.. I. A. Zjazjuna. – [2-e vid., dopov. i pererobl.] – K. : Vishha shkola, 2004. – 422 s. 8. Pedagogika : Bol'shaja sovremennaja jenciklopedija / sost. E. S. Rapacevich. – Minsk : Sovremennoe slovo, 2005. – 720 s. 8. Radkevich V.O. Teoretichni i metodichni zasadi profesijnogo navchannja u zakladah proftehosviti hudozhn'ogo profilju : monografija / V.O. Radkevich ; za red. N.G. Nichkalo. – K. : UkrINTEL. – 424 s. 9. Rozvitok pedagogichnoï majsternosti vikladacha v umovah neprofesijnioï osviti. Monografija / za red. M. M. Soldatenko, O. M. Semenog. – Gluhiv : RVV GDBU, 2008. – 284 s. 10. Rozvitok psihologichnoï kul'turi uchniv's'koï molodi v sistemi neperervnoï osviti : navchal'no-metodichnij posibnik / za red. V. V. Ribalki. K. : IPBPO Ukraïni, 2005. – 298 s. 11. Stepanov S. Ju. Refleksivnaja kompetentnost' kak bazovaja kategorija predprinimatel'skoj dejatel'nosti / S. Ju. Stepanov, O. A. Polishhuk // Refleksija, obrazovanie i intelektual'nye innovacii. – Novosibirsk, 1995. – S. 266-271. 12. Usmanov T. M. Pedagogicheskie uslovija razvitija refleksivnoj kul'tury kursantov v obrazovatel'nom processe voennogo vuza : avtoref. dis. na soiskanie nauch. stepeni kand. ped. nauk : spec. 13.00.01 «Obshhaja pedagogika, istorija pedagogiki i obrazovanija» / T. M. Usmanov. – Habarovsk, 2012. – 28 s. 13. Hutorskoj A. V. Sovremennaja didaktika: uchebnik dlja vuzov / Andrej Viktorovich Hutorskoj. – SPb : Piter, 2001. – 544 s.: il. – (Serija «Uchebnik novogo veka»).

М. І. Михнюк

РЕФЛЕКСИВНА КУЛЬТУРА ЯК МЕХАНІЗМ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ.

В даній статті розглянуто механізми особистісно-професійного розвитку викладача спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів будівельного профілю. Розкрито характеристики різних видів рефлексії, підходи до розвитку особистісної культури викладача, компоненти рефлексивної культури, рівні її сформованості.

Ключові слова: рефлексія, рефлексивна культура, викладач спеціальних дисциплін, професійно-педагогічна діяльність, самовдосконалення, самореалізація.

М. И. Мыхнюк

РЕФЛЕКСИВНАЯ КУЛЬТУРА КАК МЕХАНИЗМ ЛИЧНОСТНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН СТРОИТЕЛЬНОГО ПРОФИЛЯ.

В данной статье рассмотрены механизмы личностно-профессионального развития преподавателя специальных дисциплин профессионально-технических учебных заведений строительного профиля. Раскрыты характеристики разных видов рефлексии, подходы к развитию личностной культуры преподавателя, компоненты рефлексивной культуры, уровни ее сформированности.

Ключевые слова: рефлексия, рефлексивная культура, преподаватель специальных дисциплин, профессионально-педагогическая деятельность, самоусовершенствование, самореализация.

M. I. Myhnyuk

REFLECTION CULTURE AS MECHANISM OF PERSONALITY-PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHER OF THE SPECIAL DISCIPLINES OF BUILDING PROFILE.

The mechanisms of personality-professional development of teacher of the special disciplines of vocational educational establishments of building profile are considered in this article. Descriptions of different types of reflection going, are exposed near development of personality culture of teacher, component of reflection culture, levels of her forming.

Keywords: reflection, reflection culture, teacher of the special disciplines, professionally-pedagogical activity, self-perfection, self-realization.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2013

УДК 316.3 + 612.82

*Мищенко Виктор Иванович,
г. Харьков, Украина*

ДУХОВНОСТЬ ТЕХНИЧЕСКОГО ТВОРЧЕСТВА

Постановка проблемы. Техническое творчество представляет собой условие человеческого бытия в мире: благодаря нему сохраняется и поддерживается жизнь вида Homo Sapiens, использующего свой разум для создания технических устройств, воздействующих на природу для удовлетворения разнообразных потребностей людей. Но в истории техники зачастую доминирует несколько односторонний подход, в котором технический прогресс рассматривается как развёртывание во времени и пространстве логики абсолютного духа (Г. Гегель). В нём сам творец незримо рас-